

Vörös Imre¹

Grosschmid – reloaded
Tudósítás a jogállamiság határvidékeiről²

Grosschmid Béni írja a *Magánjogi Előadások „Jogszálytan”* című fejezetében³:

„A jog eszméje mélyen benne gyökerezik a társas együttlétben és ezzel az emberi természetben.

A mint az embert a gondviselés belé ojtotta természete vezérli társulásra, úgy viszont az emberi társaságot nem lehet elképzelni a jog eszméjének, valamelyes, bárha csak nagyonis alacsony foku jelentkezése és uralma nélkül.

A legkezedtelegesebb néptörzseknél, vadaknál, emberevők közt vannak már, összehangzó tudósítás szerint bizonyos eszmei korlátok, a melyek az egyesek önkényének határt szabnak.

Mihelyt olyasmit hallunk..., hogy fölteszem a törzstagok a ... zsákmányon ...osztóznak, vagy hogy egyik a másik kezéből a falatot ki nem veszi, vagy hogy mi egyiknek bunkója, vagy dárdája,... azt a másik tőle legott ki nem ragadja, mert érez magában valami eszmei korlátot, mely ezt tiltja – már ezen és hasonló jelenségekben lehetetlen észre nem venni annak csiráját, megnyilvánulását, a mit jognak nevezünk.

Mai nap is az, hogy az egyik ember a másikkal, a kit tán fizikai erővel le tudna gyúrni, az újjáról a gyűrűt le nem veszi, bárminő kedve volna reá, mert tudja, hogy az a másé és nem az övé, - e korlát tudata ma sem egyéb, mint a jogérzet, tudniillik tiszteletben tartása egy bizonyos korlátnak, eszmei parancsnak, a mit jognak nevezünk.”

Grosschmid eme gondolatait 1990 előtt nem verték nagy dobra az egyetemi oktatásban: megállapításainak – melyekkel előadását kezdte annak idején – nem magánjogi, hanem általános jogfilozófiai, állambölcséleti tartalma volt. Az 1990 előtt végzett jurátusok viszont éppen hogy más, a jog uralmát szavakban deklaráló, tettekben, tényleges érvényesülésében kifejezetten tagadó vagy álságosan és cinikusan kijátszó világban nőttek fel. Hacsak nem olyan általános humánológiai maximákról⁴ van szó, amelyek megérzéséhez

---

¹ A Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja

² Jelen tanulmány gondolati előzménye a *hvg* c. hetilap 2012. március 7-i számának esszé-rovatában, valamint részletes, jegyzetekkel alátámasztott változatban 2012. március 8-án az online kiadásban (http://hvg.hu/velemeny/20120308_allmcsinytevok_voros_imre) megjelent „Államcsínytevők” című cikkem. Azóta sok minden történt, így a téma újbóli átgondolását, tovább vitelét egyfajta *vitacikk* gyanánt való közlés révén nem tartom feleslegesnek. A folyamatos jogszabályváltozások miatt feltétlenül szükségesnek tartom jelezni, hogy a kézirat lezárásának időpontja 2012. július 23. *Ars poetica*-mat kissé kölcsön vettem *Pierre Teilhard de Chardin*-tól, a 20. század kiemelkedő jezsuita gondolkodójától, a katolikus egyház II. Vatikáni Zsinata – manapság katolikus részről jobbra agyonhallgatott - egyik szellemi előfutárától, aki egy írása létjogosultságát imígyen vélte megindokolni: „E tanulmányt csak azért írom, hogy én is hozzájáruljak a keresztény öntudat közös munkájához. Azokat az igényeket szándékozom kifejezni, amelyeknek kielégítésére vágyódik a *fides quaerens intellectum*, az értelmet kereső hit, az én sajátos helyzetemben. Javaslatokat hozok, nem pedig állításokat vagy tanítást. ... ami az én gondolatvilágomban termékeny lehet, vagy - ellenkezőleg – bírálatra szorul, világosabban fog megmutatkozni. Az, ami élő benne, így majd jobban számíthat arra, hogy fennmarad és gyarapszik. S ezzel el is érem szándékomat.”. *Pierre Teilhard de Chardin: Christianisme et evolution*. 1945. Teilhard de Chardin Művei. 10. kötet. vö.: *Teilhard de Chardin: Út az Ómega felé*. Szent István Társulat. Budapest. 1980. 15.

³ *Grosschmid Béni: Magánjogi előadások*. Budapest, Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-Társulat kiadása. 1905.1-2.

⁴ Vö. *Szmodis Jenő: Egyes jogintézmények és jogelméleti irányzatok humánológiai vonatkozásairól*. *Sectio Juridica et Politica*. Miskolc. Tomus XXVIII. (2010) 111-143.

nem kell jogi doktorátust szerezni – az embernek mint társas lénynek természetében *eo ipso* benne rejlik (potenciálisan legalábbis) mindaz, amit Grosschmid vázol: a „vadakra” és „emberevőkre” utalva éppen ezt mondja ugyanis.

I. Pillanatfelvétel – válaszüton

1. Mielőtt az utóbbi két esztendőnek a közjogi rendszerünket jelentősen átalakító *jogalkotási dömpingjét* – de legalábbis ennek legfajsúlyosabb rendelkezéseit – az alkotmányosság mérlegére helyeznénk, röviden célszerű áttekintenünk néhány lényeges, hazai és nemzetközi viszonyainkat egyaránt érintő eseményt. Ezek által ugyanis még különösebb megvilágításban láthatjuk napjaink hazai jogfejlődésének – a legóvatosabban mondva – posztmodern alakulását,⁵ valamint a jogalkotásunkban közreműködők sajátos önreflexióit. Arra, hogy az alkotmányozás milyen komoly szakmai és emberi-politikai felkészültséget, nem utolsó sorban morális tartást, az ország iránti történelmi léptékű felelősségtudatot is feltételező tevékenység, amelynek során már a Preambulum megfogalmazása is igen bonyolult, komplex mérlegelést igénylő feladat, korábban már utaltam.⁶ Az Alaptörvény és a több száz egyéb törvény megalkotása így hát komoly, embert próbáló feladatnak bizonyult, melyek hazai és nemzetközi visszhangja igen vegyes. Lássuk először az utóbbit.

2. Európa két legnagyobb gazdasági és politikai súlyú intézménye, az *EU és az Európa Tanács* 2011 óta újabb és újabb törvényeinket vette és veszi górcső alá. Az európai és azon kívüli kormányok és nem-kormányzati szervezetek, no meg a világsajtó napi feladatának tekinti a legújabb magyarországi törvényalkotási fejleményekről való híradást és annak kommentálását. A magyar politikai-közéleti szereplők 24 órás szolgálatban vitatják a 2010. ősze óta megalkotott mintegy 500 magyar törvény, benne az új Alaptörvény európai jognak való megfelelést, vagy azt sértő voltát. A magyar politikai-közéleti szereplők fenntartás nélküli készségüket nyilvánítták ezeknek a törvényeknek a bármilyen tekintetben való módosítására, ha azok netán nem lennének összhangban az európai joggal. A magyar kormány kérésére az Európa Tanács emberi jogi és alkotmányjogi kérdésekkel foglalkozó szakbizottsága, a *Velencei Bizottság*⁷ – azt követően, hogy 2011-ben jelentős részben megsemmisítő bírálatot gyakorolt az Európa Tanácsnak készített szakvéleményében mind az Alaptörvény megalkotásának folyamatáról, mind annak szövegéről-tartalmáról⁸ – ismételten hat, a közjogi rendszerünket alapvetően érintő törvényt vett vizsgálat alá abból a szempontból, hogy az megfelel-e az Emberi Jogok Európai Egyezményének (melynek Magyarország is tagja)⁹. Végül (de nem a teljesség igényével említve) az EU Bizottsága három – véleménye

---

⁵Vö: *Ádám Antal*: A posztmodernitás jogi sajátosságairól. Társadalmi Szemle. 1994. 51. 4. 16-26.; *Szmodis Jenő*: A nyugati jog alkonya. 2007. Állam- és Jogtudomány. 48. 1. 69-98.

⁶*Vörös Imre*: Preambulumot az Alkotmányhoz – de melyet? In: Preambulum az Alkotmányokban. Complex. 2011. 23-33., valamint: *uő*: Gondolatok egy jövőbeli Alkotmány Preambulumához. Jogtudományi Közöny. 2011. 1. 1-8.

⁷ Ennek tagja volt pl. a Német Szövetségi Alkotmánybíróság, majd a Német Szövetségi Köztársaság volt elnöke, *Roman Herzog* professor. Ő – európai kollégáival együtt – az 1990-es évek elejétől olyannyira nagyra értékelte az akkori magyar Alkotmánybíróság munkáját, hogy ez soron kívül felvételt nyert az Európai Alkotmánybíróságok Konferenciájába, amely 1996-ban Budapesten tartotta éves konferenciáját, ezzel is jelezve az akkori testületünk iránti nagyra becsülését.

⁸ [http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD\(2011\)016-e.pdf](http://www.venice.coe.int/docs/2011/CDL-AD(2011)016-e.pdf). Ld. még: *Jakab András*: Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei. hgorac. Budapest, 2011. 172., 182.

⁹ Ld. *Donna Gomien*: Rövid Útmutató az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez. Európa Tanács Információs és Dokumentációs Központ. Budapest. 1994. ford.: *Polt Péter*

szerint az uniós jogot sértő - törvény miatt gyorsított eljárásban indított kötelezettségszegési eljárást Magyarország ellen, melyek közül kettőt már az Európai Bíróság tárgyal.

Ilyen körülmények között – nem vitatva természetesen, hogy a politika sajátos törvényszerűségeknek van alávetve¹⁰ – joggal vetődik fel a kérdés: *tényleg indokolt-e* számos magyar politikai-közéleti szereplő naivnak tűnő csodálkozása. Azon például, hogy nincs összhangban az európai joggal a Malév évtizedek óta tartó állami szubvencionálása, a jegybanki függetlenség másfél éve előtérbe került kétségbe vonása, majd ennek a 2011. évi CCVIII. törvénnyel való törvénybe iktatása, a bírói függetlenség és a törvényes bírósághoz való jog „újszerű” garantálása a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvényben és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 20/A §-ában stb.

Miközben sok naiv, vagy csupán annak látszó közszereplő csodálkozik, nemzetközileg elismert európai jogi és alkotmányjogi szakembereink sokasága rendre kötelességének érzi, hogy az aktuális kormánytól függetlenül¹¹ kifejtse aggódó véleményét és – ha kikéri – tanácsát (amire mostanában nemigen van, vagy egyáltalán nincs példa). Se szeri, se száma azoknak a személyeknek és szervezeteknek, akik és amelyek szót emeltek a 2010. őszi beindult törvényhozásnak az irama, de mindenekelőtt a tartalma miatt – már ha egyáltalán a tervezeteket látták – többnyire már csak azoknak az Országgyűlésben való elfogadása után. Valóban külföldről kell-e tanácsot kérni arról, hogy *mit ír elő az európai jog*, és – amiről kevesebb szó esik – mit írnak elő azok a *nemzetközi szerződések*¹², amelyekhez a Magyar Köztársaság csatlakozott, és amin Magyarországgá való „átszervezése” mit sem változtatott?

3. Rövid alkotmányjogi áttekintésemet abban a meggyőződésben teszem meg tehát, hogy a magyar jogállami berendezkedés *válaszúthoz* érkezett. A „nemzeti együttműködés”-nek nevezett, 2010. tavaszán meghirdetett társadalompolitikai rendszer víziója – noha a meghirdetéskor még határozatlan tartalmú fogalomként vált a politikai közbeszéd részévé – mára egyre határozottabb körvonalakkal és jogszabályi tartalommal áll előttünk. Egyre világosabban kirajzolódnak egyúttal azok a *különbségek*, amelyek ezt a rendszert megkülönböztetik a hagyományos polgári demokráciák számos ismervétől. Bizonyos ismérveitől tehát, de egyelőre talán még nem magától a polgári demokráciától, és a

---

¹⁰Ld pl. *Max Weber*: A politika mint hivatás. In: A tudomány és a politika mint hivatás. Kossuth Könyvkiadó. Budapest. 1995. 53-138. A pártok hivatalok elosztásáért való csatározásairól ld. különösen 69.; a politikatudomány és az alkotmányjog-tudomány kölcsönös egymásra hatásáról ld. *Alkotmányozás Magyarországon és máshol*. (szerk.: *Jakab András-Körössényi András*) mta-ktpti – Új Mandátum Könyvkiadó. Budapest, 2012. *Előszó*. 7., a már az alkotmány-koncepció közzétételekor megfogalmazott aggodalmakról ld. *Sólyom László*: Nyitó előadás. In: *Alkotmányozás Magyarországon és máshol*. 10. s. köv. A jó társadalomról (polisz) értekezve *Arisztotelész a Nikomakoszi Etiká-ban* és a *Politika* c. művében feltételként a *rációnak* a politikába való beáramlását tartja – *Klassiker des politischen Denkens*. München, 1969. 61.

¹¹ *Ld. pl. Vörös Imre*: Alkotmányos ingatlanadót (ha egyáltalán). Élet és Irodalom, 2009. június 26. 15.

¹² A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara a választottbíráskodás lehetőségének a választottbíráskodásról szóló 1994. évi LXXI. törvény, valamint a Polgári Törvénykönyvről szóló 1959. évi IV. törvény módosításáról szóló 2012. évi LXV. törvénnyel történt részleges kizárása miatt fordult az Alkotmánybírósághoz 2012. júniusában *47 nemzetközi szerződés* megsértését vélelmezve. A kétoldalu beruházásvédelmi szerződések választottbíráskodási vonatkozásaihoz ld.: *Vörös Imre*: A nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga. I. köt. Budapest, 2004. KRIM Bt. 141-144.

Időközben az *International Centre for Settlement of Investment Disputes (ICSID)* is tájékoztatást kért az ügyről, ugyanis ez a számunkra létfontosságú, a külföldi beruházások védelméről szóló Washingtoni Konvenció (Convention on the Settlement of Investment Disputes between States and Nationals of Other States) által létrehozott szervezet figyeli, hogy a tagállamok (így Magyarország) betartja-e az egyezményt. Ez az egyezmény is tartalmazza a tagállamok azon kötelezettségét, hogy jogvitájukat a szervezet választottbíráskodása előtt rendezzék – az ennek történet alávetés miatt Magyarországnak előbb ki kellett volna lépnie e szervezetből a nemzetközi szerződés felmondásával. Ennek híján szerződésszegésről is szó van, tehát nem csak alkotmányellenesség [Alaptörvény Q) cikk (2) bek.] vethető fel. Az ICSID-ről ld. *Vörös Imre*: i.m. 144 -148.

jogállamiságtól, bár az is világos, hogy az új rendszer felépítése – ismétlem - válaszüthöz érkezett: a jogállamiság legtávolabbi határvidékeihez jutott el. Magyarul fogalmazva: határesetté váltunk.

II. Kettős követelmény a magyar jogalkotással szemben

1. A dolog *dupla fenekű ládikához* hasonlatos: egyfelől szó van arról, hogy a magyar törvényeknek meg kell felelniük az *európai jog*nak (minthogy ez feltétele volt annak idején EU-taggá válásunknak, és ez a megfelelés folyamatos kötelezettsége minden tagnak mindaddig, amíg tag, így a „rácsodálkozás” mögött vagy rosszhiszem, vagy szimpla együgyűség húzódik meg). Csakhogy a magyar törvényalkotás mostanra olyan közjogi helyzetet teremtett, amellyel *taggá sem válhattunk volna*, s így rendre fogadkozniuk kell felelős kormányzati tényezőknek, hogy váratlan fordulatot téve most, a jogszabályok elfogadása után számos módosítást hajlandó végrehajtani Magyarország, hogy megfeleljen az európai uniós jognak. Ez azonban a ládikának csupán az egyik „feneke”.

2. Amiről mostanában alig esik szó, az a ládika *másik* „feneke”: nevezetesen a sorozatban megalkotott törvények *alkotmányossága*. Azon a Magyarországon, ahol 20, azaz húsz éven keresztül az 1989. évi Alkotmány alkalmazása mindennapi életünk részévé vált, ahol generációk nőttek fel annak pertraktálásán, hogy éppen milyen indítványt tárgyal és milyen határozatot hozott az Alkotmánybíróság, ahol a visszaható hatályú jogalkotás tilalma házmestertől egyetemi tanárig mindenki számára evidencia, mert sérti a jogbiztonságot, márpedig enélkül nincs jogállam, ahol legtöbben büszkén és tisztelettel idézzük a diktatúra 40 éve után a jogállamiságot deklaráló 1989. évi Alkotmányt, szóval itt Európa közepén, ebben a Magyarországon, a törvények alkotmányossága evidencia, legalábbis az kellene, hogy legyen. A mostani – újonnan felfedezett – európai jognak való megfelelési kampányban a közjogi rendszer magyar Alaptörvénynek való megfelelés jobbára *fel sem merül*. A cél nyilvánvaló: az európai joganyagnak való megfelelés hangsúlyozásával a figyelem elterelhetőnek tűnik egy legalább ennyire alapvető problémáról, nevezetesen a jogalkotási dömpingnek a *hazai alkotmányossághoz való viszonyáról*.

Hangsúlyozandó egyúttal, hogy itt nem pusztán az Alaptörvénnyel való „betű szerinti” összhangról van szó – természetesen arról is –, hanem az alkotmányosságnak a kultúra egészét átfogó értékeivel való megegyezésről.¹³ Célszerű egyúttal azzal is számolnunk, hogy az *alkotmányosságnak* ezek, a jogi kultúrával szorosan összefüggő *értékei* kapcsolódási pontját jelentik mind az uniós joggal, mind pedig az Alaptörvénnyel való egyezési követelményeknek, hiszen mind az európai uniós jog, mind pedig hazai jogrendünk *egyaránt* ebből a – legalább a XVI. századtól folyamatosan formálódó – alkotmányos értékrendből sarjadt.

Nem nehéz belátnunk, hogy a magyar Országgyűlés az elmúlt másfél évben e törvényalkotási konglomerátummal saját magának telepített aknamezőt: az EU-nak az európai joggal való összhangra vonatkozó vizsgálataival mellett folynak az Európa Tanács vizsgálatai is, melyek a sokkal szélesebb körű, *általánosabb emberi jogi-alkotmányjogi kontextusra* is kiterjednek (mintha *Grosschmid* előadásait hallgatták volna...). Az Európa Tanács – Magyarország által is aláírt - Alapokmányának 3. cikke kimondja: „Az Európa Tanács minden tagállamának el kell fogadnia a jogállamiság alapelveit...”. Az Európa Tanács

¹³ *Carl Schmitt*: Verfassungslehre. Duncker & Humblot. Berlin. 1993. különösen 20-36. (Der positive Verfassungsbegriff als Gesamtentscheidung über Art und Form der politischen Einheit); *Szmodis Jenő*: A tartalmi alkotmányosságról. Magyar Közigazgatás. 2006. 56. 7. 438-446.; *uő*: Alkotmányos formák és elvek. Magyar Szemle. 2011. 3-4. 93-105.

keretében 1950-ben megalkotott „Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Európai Egyezmény”-ének Preambuluma pedig leszögezi: „A világ békéjének és igazságosságának alapja...a hatékony politikai demokrácia...figyelembe vétele útján tartható fenn...”¹⁴

Az EU mellett még az Európa Tanács Velencei Bizottságának (tárgyilagos, szakszerű, bár nyilván ettől még nem kizárólagosan, egyedül helyes és üdvözítő, de mindenképpen megfontolandó, adott esetben követendő) véleménye is kialakítás alatt áll újabb és újabb törvényeinkre nézve, amelyet valamiféle provinciális attitűddel még figyelmen kívül lehet hagyni, de amit Európában és a világban politikusok, civil szervezetek, polgárok és – nem utolsósorban - befektetők már távolról sem negligálnak. Marad tehát a kérdés: és mit szolt ehhez a 2010-2011-ben végighajszolt törvényalkotási sorozathoz az akkori Alkotmány, és mit szolt ma az Alaptörvény?

III. Az Alkotmánybíróság szűkülő jogköréről

Bár az Országgyűlés elnökének egy korábbi – 2011-ben tett - nyilatkozatából tudjuk, hogy az Alaptörvény csak egy „közhelygyűjtemény”, így a mostani Alkotmánybíróság közhelyeket alkalmaz, mégis sokan vannak – különösen fiatalok – akik már a jogállamiság, jogbiztonság tiszteletében nőttek fel, akiknek az Alkotmány és az Alaptörvény közhelynél jóval többet mond: alkotmányos berendezkedésünk, közjogi mindennapjaink sziklaszilárd jogi és etikai alapját képezi.

A közbeszéd központjában manapság az áll, hogy egy-egy törvény egyik vagy másik rendelkezése jó-e vagy rossz-e, a demokráciára, a jogállamiságra nézve kedvező vagy netán rombolja, más ország másik jogrendjében is van-e ilyen rendelkezés. Visszhangot kelt, hogy a magyar Alkotmánybíróság 2011. végén megsemmisítette a médiatörvény egyes rendelkezéseit, vagy a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénynek azon újonnan beiktatott szabályait, amely az előzetes letartóztatás időtartamának meghosszabbítása mellett megtiltotta az ügyvédnek a gyanúsított kezdeti meghallgatásánál való jelenlétét. Ettől persze marad a kérdés: vajon e törvények egyéb rendelkezései, avagy a sok-sok 2010. ősze óta megalkotott többi törvény egyes szabályai kiállják-e az alkotmányosság próbáját. Nos, erről azért nem esik már szó, mert azzal, hogy az Alkotmánybírósághoz 2012. január 1-je óta nem lehet bárkinek indítvánnyal fordulnia (a korábbi bárki általi indítványozási jogot, az un. *actio popularis*-t az Alaptörvény megszüntette – 24. cikk (2) bek. e) pontjában már nem szerepel), az Alaptörvénynek való megfelelés jelentősége átértékelődött. Az *actio popularis* helyébe lépő *alkotmányjogi panasz* már főszabályként csak azok számára biztosít indítványozási lehetőséget, akik konkrét egyedi ügyben hozott *bírói ítélet alapjául szolgáló, esetlegesen alkotmányellenes jogszabály alkalmazása révén szenvedtek jogsérelmet*.¹⁵ Lényeges mozzanat, hogy e rendelkezéssel formálisan ugyan az Alkotmánybíróság jogköre szűkült, és a kérdésben nyilatkozók többsége is zömmel e szerv oldaláról és nézőpontjából fogalmazza meg kritikáját, valójában és tartalmi oldalról azonban azon *állampolgárok és szervezetek alkotmányos jogvédelmi lehetősége sérült*, vált szűkebb körűvé, akiknek jogait az Alkotmánybíróság működése oltalmazni hivatott. A jogról és az alkotmányosságról való gondolkodás, különösen pedig döntés során aligha indulhatunk ki merőben formális megközelítésekből, hanem – a jog társadalmi jelenség voltából adódóan – szem előtt kell tartani a tartalmi, szociológiai: így *jogszociológiai* szempontokat is.¹⁶

¹⁴ Ld. Donna Gomien i.m. 11.

¹⁵ Vö. az Alkotmánybíróságról szóló 2011. évi CLI. törvény 25. §.

¹⁶ Eugen Ehrlich: Grundlegung der Soziologie des Rechts. Duncker & Humblot. München, Leipzig. 1913.

IV. Költői kérdések közjogi rendszerünk átalakításáról – „színről színre”¹⁷

1. Az európai és hazai gazdasági válságtünetek és a közbeszéd más irányú tematizálása közepette kit érdekel ma már – és indítványozási jog híján minek is érdekelné? - az, hogy egyetlen ember, az Országos Bírósági Hivatal (OBH) elnöke a büntető eljárásról szóló említett 1998. évi XIX. törvény 20/A §-a alapján egyszemélyes döntésével „kijelölhet” a törvény által már kijelölttől eltérő „másik” büntető bíróságot? Vagyis megfoszthat egy magyar állampolgárt törvényes, illetékes és hatáskörrel bíró bíróság előtti eljáráshoz való jogától. Homályos és kétséges továbbá az, hogy döntését ez az egy személy a törvény által rendelt bíróság – szerinte - „rendkívüli és aránytalan munkaterhére” alapíthatja. Ellenőrizhetetlen és kifogásolható, hogy az eljáró bíróságot kijelölő döntés e törvény szerint nem bírálható felül jogorvoslattal, pedig ezt, a független bírósághoz való jogot, korábban az Alkotmány 57. §-a (külön is említve a jogorvoslati jogot) tartalmazta, és az Alaptörvény XXVIII. cikke is deklarálja.¹⁸

2. A jogorvoslatihoz való alapvető alkotmányos jog eme durva sérelme folytán kiváltott hazai és nemzetközi bírálatok hatására az Országgyűlés a 2012. évi CXI. törvénnyel¹⁹ annyit változtatott ezen a helyzeten, hogy „jogorvoslat”-nak (2.§) – a 3. §-ban „fellebbezés”-nek - nevezett eljárást vezetett be. Ennek egyik momentumja az, hogy az OBH elnöke e döntését az Országos Bírói Tanács által meghatározott elvek „figyelembe vételével” hozza meg, vagyis még ezeket sem köteles alkalmazni, de még ezt a szerény változást is annullálja a módosítás 5. §-a, amely szerint az OBH elnöke „határozatait a szükséghez képest indokolja”. Magyarul: *tetszése szerint – ha nem, hát nem!* Indokolás hiányában egyébként nyilván *fogalmilag* nem lehet vitatni a döntést magát sem. Ennyit a „jogorvoslat” jogi természetéről, és az alapjául szolgáló egyszemélyes döntés *megszületéséről*.

Ami pedig magát a „jogorvoslatot” illeti, a „fellebbezést” a Kúria bírálja el, azonban a 3.§ kifejezetten kizárja azt, hogy a „mérlegeléssel” hozott OBH-elnöki döntést a Kúria tartalmilag felülbírálja. A Kúria csak a döntés meghozatalával kapcsolatos – vélhetően eljárási természetű - jogszabálysértést vizsgálhat, a döntés érdemét tehát nem, pedig – a konfúzus, zavaros szöveget értelmezve - egyetlen értelmezési lehetőség marad: *éppen abban rejlik a „mérlegelés”,* hogy a törvény szerinti bíróság munkaterhe „rendkívüli” és „aránytalan-e”. A Kúria persze néhány perces kutakodással maga is képet tudna alkotni arról, hogy az OBH elnökének döntése e vonatkozásban megalapozott-e, és arról is, hogy az Országos Bírói Tanács által meghatározott elveknek megfelel-e (ennek persze amúgy sincs jelentősége, hiszen azok nem öltenek jogszabályi formát, az OBH elnökét nem kötelezik, így nincs is mit számon kérni). A bíróságok ügyterhe tehát – lévén iratkezelési-nyilvántartási (iktatási-statisztikai) *ténykérdés* - nem képezheti mérlegelés tárgyát, így az egész bíróság-kijelölési hatáskört – ha ezt bármi szükségessé teszi, és nem ellenkezőleg: a bírák számát kell ott növelni, ahol sok ügy van - nyugodtan lehetett volna a Kúriára telepíteni.

¹⁷ Ingmar Bergman után szabadon: ld. *Ingmar Bergman: Színről színre – forgatókönyvek.* Európa, Budapest, 1979.; eredetileg: Pál apostolnak a korinthusbeliekhez írt első levele [1 Kor.]. 13.12. Újszövetség. Károli Gáspár fordítása. <http://www.bibl.u-szeged.hu/Biblia/53.html>. „Mert most tükör által homályosan látunk, akkor pedig színről-színre...”

¹⁸ Megfelelve az Emberi Jogok Európai Egyezménye 6. cikkelyének: ld. *Donna Gomien* i.m. 34.old.

¹⁹ 2012. évi CXI. törvény a bíróságok szervezetéről és igazgatásáról szóló 2011. évi CLXI. törvény, valamint a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény módosításáról. Magyar Közlöny 2012. 94. sz. 2012. 07.16. – Ld. különösen a módosító törvény 2.-7. §-ait.

A korrekcióról tehát annyit lehet mondani, hogy éppen *nem* a bírálatok megfogadásáról, vagy akárcsak megfontolásáról, hanem kifejezetten *eufemisztikus, cinikus kijátszásáról* szól: anyagi jogi értelemben felfogható, érdemi kérdésekre irányuló jogorvoslatról változatlanul *szó sincs*. A *Kúria gyakorlatán, jogértelmezésén* fog múlni, hogy mit tekint a „mérlegelés” tárgykörébe vonható körülménynek – előzetes megérzésem szerint számszerűsített ténykérdéseket semmiképpen sem.

3. Kit érdekel ma már, hogy – biztos, ami biztos – szó szerint ugyanezt a bíróság-kijelölési jogot, ám még a legfőbb ügyész javára is beiktatta az Országgyűlés a büntető eljárásról szóló 1998. évi XIX. törvénybe²⁰, azonban ezt az Alkotmánybíróság 2011. december 19-én hozott 1149/C/2011. AB határozatában alkotmányellenesnek és nemzetközi szerződésbe ütközőnek nyilvánította. Ezt követően azonban az Országgyűlés 2011. december 31-én elfogadta a *Magyarország Alaptörvényének átmeneti rendelkezései* című törvényt, amelynek 11. cikk (4) bekezdése szerint "...az...ésszerű határidőn belüli bírói döntéshez való alapjog érvényesülése érdekében" a bíróságok „kiegyensúlyozott ügyterhelésére” hivatkozva a legfőbb ügyész ugyancsak elvonhatja törvényes bírójától a vádlottat, és másik bíróság előtti vádemelésre adhat utasítást. Hogy ki, hogyan, milyen adatok, hatástanulmányok alapján, milyen törvényi garanciákkal körülbástyázott, átlátható, ellenőrizhető – pl. indokolási kötelezettséggel járó - eljárási rendben állapítja meg, hogy nem kiegyensúlyozott egy bíróság ügyterhelése, ez esetben sem világos, csak az, hogy *jogorvoslatról* – akárcsak a büntetőeljárás törvényben - *itt sincs szó*. A „jogállami” jogalkotói *technika* egyszerű: ha az Alkotmánybíróság alkotmányellenesnek, sőt: még plusz nemzetközi szerződésbe ütközőnek minősít valamit, akkor beírjuk az Alaptörvénybe, hogy ne vizsgálhassa – ami az Alaptörvényben van, az ugyanis már *per definitionem* nem lehet alkotmányellenes. Ugyanez a szöveg került be ugyanezen jogszabály ugyanezen §-ának előző: (3) bekezdésébe az Országos Bírósági Hivatal elnökének ugyanezen joga tekintetében – az sem lehet már alkotmányossági vizsgálat tárgya.

4. Kit érdekel ma már, hogy a *bírói tisztség* ezer szállal függ egyetlen ember: az Országos Bírósági Hivatal elnöke ellenőrizhetetlen, átláthatatlan, megfellebbezhetetlen döntésétől – kezdve a pályáztatástól, kinevezéstől, az előléptetésen keresztül a bíró más helyiségbe történő kirendeléséig, és a rejtélyesen fogalmazott „külön feladattal” való megbízásáig.²¹

5. Kit érdekel ma már, hogy az országgyűlési képviselők *választásáról* szóló 2011. évi CCIII. törvény egyfordulós, és a győztest – az *arányosság rovására* - tovább premizáló rendszert vezetett be, amely Nagy-Britanniában – persze teljesen más közjogi rendszerben, és számos garanciális intézmény kontextusával körülbástyázva – a demokrácia egyik őshazájának pozícióját szilárdan biztosítja; nálunk viszont – más közjogi környezetben - meghamisíthatja a választópolgárok szabad és tisztességes akaratnyilvánítását és a mindenkori egyszerű többséget szerző párt javára torzíthatja el az országgyűlések összetételét.

6. Kit érdekel ma már, hogy a *médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról* szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 111. §-a szerint a Nemzeti Média- és Hírközlési Hatóság elnökét a miniszterelnök nevezi ki nem kevesebb, mint 9 évre és ennek eltelté után újra kinevezhető; hogy a Médiatanács - ugyancsak újraválasztható - tagjait az Országgyűlés 9 évre választja, de a Hatóság elnöke a miniszterelnök általi kinevezéssel egyben jelöltté válik a Médiatanács elnöki posztjára is, azaz az Országgyűlés asztalán (anélkül, hogy ebbe beleszólása lenne) máris van egy elnökjelölt, ám – így szólt az eredeti 125. § (4) bek. - ha mégsem választaná meg elnöknek ezt a személyt, akkor is ő hívja össze és vezeti (!) a Médiatanács üléseit, csak a döntéshozatalban nem vesz részt – nehezen követhető rendszer, de

---

²⁰ 17. § (9) bekezdés

²¹ Ld. a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvény 2., 6.-9., 17-18., 23., 26-34. § .

van benne logika... (Amint ezt az Országos Bírói Hivatal teljhatalommal felruházott elnöke jogállásánál is láttuk.) Ezt az abszurd rész-szabályt a 2012. évi LXVI. törvény 30. § (8) bek.-e mindenesetre hatályon kívül helyezte, azonban az alapkonceptiót a változás nem érinti.

7. Kit érdekel ma már, hogy a *Költségvetési Tanács* az Alaptörvény 44. cikkének (3) bekezdése és a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvény 25-26. §-a szerint vétőjoggal bír a költségvetés elfogadásával szemben, melynek elnökét a köztársasági elnök nevezi ki [(4) bekezdés] 6 évre. Mivel a Tanács – ez utóbbi törvény 27. § (5) bekezdése értelmében 2 – azaz: kettő! - tag jelenlétében is határozatképes, így két ember megakadályozhatja azt, hogy Magyarországnak elfogadott költségvetése legyen, ami az Alaptörvény 3. cikk (3) bekezdés b) pontja szerint feljogosítja a köztársasági elnököt, hogy feloszlassa az Országgyűlést [9. cikk (3) bekezdés]. Ti. a következő választásokkal megalakultat is, mivel a Tanács tagjainak megbízatása túlnyúlik a négyéves parlamenti cikluson.

8. Kit érdekel – legalábbis itthon, külföldön sokkal inkább – az, hogy a *Magyar Nemzeti Bank* alelnökeit újabban a miniszterelnök fogja jelölni²²; hogy a Monetáris Tanács tagjainak létszámát – jelentősen túlmenve a korábbi kormányok által végrehajtott létszámemelésen, amely még úgy-ahogy szakmailag indokolt lehetett – szakmai indokok nélkül felemelik, megnyitva új tagok választásának lehetőségét; hogy a törvény létrehozta az igazgatóságot, amely a Monetáris Tanács hatáskörét több vonatkozásban csorbíthatja (49.§) azzal, hogy a Monetáris Tanács hatáskörébe tartozó kérdésekben - ennek felhatalmazása alapján - hozott döntéseiről utólag csupán beszámolni köteles a Monetáris Tanácsnak.

9. Kit érdekel ma már, hogy az eufemisztikusan „*sarkalatos*”-nak nevezett törvények száma nem kevesebb, mint 32, azaz: harminckettő²³. A jogalkotói cinizmus abban áll, hogy e törvényhozási tárgyak túlnyomó része egyáltalán nem sarkalatos jelentőségű.²⁴ Mi végre van szükség ennyi kétharmados többséget igénylő törvényre – ha szükség van ilyenre (az alkotmány kivételével) egyáltalán?²⁵ Hacsak nem arra, amit nemcsak Magyarország országalakosai, de egész Európa, sőt az azon túli világ is érzékelnek, és amit miniszterelnökünk a *Kronen Zeitung*-nak adott sajtóinterjú nyilvánosságával vállalt célként jelölt meg: a *későbbi kormányok mozgásterét minimálisra vagy adott esetben nullára korlátozva minden maradjon úgy, ahogyan van, és tartalmilag az ne változhasson.*²⁶ Ne változhasson az sem, amit az idő és a körülmények változása megérlelt (amint ez természetes a normálisan - az Európa Tanács idézett dokumentumai szerint - többségi elv szerint működő demokráciákban, ahol persze a „centrális erőter” értelmezhetetlen fogalom), hanem csak az, amit egy formális kritérium: az elvont, a jövőre nézve meghatározhatatlan érdekeket kifejező majdani parlamenti kétharmad (ha egyáltalán összeáll) megenged. Az egyébként is „*Patyomkin*”-színezetű jövőbeni választások eredményei ugyan legitimek lesznek, de - tétjük

²² A 2011. évi CCVIII. törvény 48. §-a; eddig a jegybank elnöke jelölhette őket. Hogy e kiválasztás milyen logika mentén fog történni, ez kevés kétséget hagy a közjogi történések iránt érzékeny megfigyelő számára. Vö: *Szmodis Jenő*: Kiválasztási rend és kiválasztási motiváció a közjog területén. Gazdaság és Társadalom. 1996. 3-4. 145-163.

²³ az Országgyűlés honlapján található felsorolás szerint; *Jakab András* 26-ot számolt össze – ld. Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei. hvgorac. Budapest, 2011. 173-174. A kétharmados törvények intézménye Jakab szerint „vegyes funkciójú, torzszülött, ... szomorú zsákutca a magyar alkotmányjogban, valamiféle népfrontos maradvány, amelyre egy működő parlamentáris jogállamban nehéz igazolást találni ... és amely sajnós a kormányzást bénítja.” (i. m. 172.), és számuk 4-re csökkentését javasolta az Alaptörvény megszületése előtt: i. m. 76-77.

²⁴ Pl. a kifizetések, vagy a Költségvetési Tanács működésének szabályai, a nyugdíjrendszer vagy a pénzügyi felügyelet, így az Állami Számvevőszék szervezetének és működésének szabályai, a Forint fizetőeszközként való deklarálása, a változó gazdasági körülményeknek különösen kitett adórendszer stb.

²⁵ Ugyanígy: *Jakab András*: Az új Alaptörvény keletkezése és gyakorlati következményei. hvgorac. Budapest, 2011.172.

²⁶ *Kronen Zeitung* 2011. 06 .10. Orban: „Nur toter Fisch schwimmt mit dem Strom.”

nem lévén - jelentőségük (az 1989 előtti „szavazások”-hoz közelítve)²⁷ a kétharmados törvények eme nagy száma miatt formálissá válik.

Egy ország, ez esetben Magyarország működés- és életképtelensége garantált – ahogyan annak idején az egyetlen nemesember szavazatával, a *liberum veto* intézményével megbénított és a háromszori felosztás sorsára jutott Lengyelország, vagy a kormányozhatatlanság köztársasága: a német weimari köztársaság példája mutatja. A kétharmados törvények intézményének abszurd közjogi következménye: a mindenkori ellenzékkel való *kényszerkoalíció* – amint az elmúlt két évtized keserű tapasztalatai mutatják – *per definitionem* garantálja a változtathatatlanságot, a mozdulatlanságot, a túlélt struktúrákban – így pl. a törvényes fizetőeszközként megjelölt Forint pénzügyi jogi intézményében – való, sehová nem vezető dagonyázást, de mindenesetre ennek reális veszélyét. Ez nem is lehet másként, hiszen ez a kényszerkoalíció nem a kormány és az ellenzék együttműködési kényszerét intézményesíti, hanem a mindenkori kormány tevékenységének a politikai és jogi *felelősséggel nem bíró ellenzék részéről* történő jövőbeni *megbénítását*.

V. A kétharmaddal járó alkotmányos felelősség

Más a helyzet ezzel a közjogi struktúrával akkor, amikor egy kormánynak *egyedül van kétharmados többsége*: a törvényhozás korlátlan joga az ilyen országgyűlést is természetesen fenntartás nélkül legitimáltan megilleti. Felelőssége azonban a szokásosnál jóval *nagyobb*: kétharmaddal élni nemcsak szabad, hanem – a választói akarat kifejezéseként – élni is kell. Az egyetlen korlát az, hogy *hogyan?* Jogalkotói joggal ugyanis nemcsak élni, de visszaélni is lehet. A rendeltetésszerű joggyakorlásnak a magánjogi viszonyokban ismert alapelve a közjogban is mindennek az alfája. Nem véletlenül hangsúlyozta az Alkotmánybíróság már 1998-ban a 31/1998. (VI. 25.) AB határozatban: *a joggal való visszaélés tilalma* az egész jogrendszerben érvényesül, így *a közjogban is*. Ezt követően pedig a 18/2008. (III. 12.) AB határozat az Alkotmánynak többek között a jogállamisági-jogbiztonsági klauzulája értelmezésével és abból levezetve a *rendeltetésszerű joggyakorlás* követelményét deklarálta alkotmányossági követelménynek.

A kétharmados parlamenti szavazattöbbség tehát nem ad felhatalmazást a „többség diktatúrájára”: az alkotmánybíróságok létrehozatalát alapvetően éppen ez a szempont indukálta.²⁸ A mindenkori parlamenti többség tevékenységét: azt, hogy jogalkotói hatalmával éljen, és ne éljen vissza, hogy a törvényhozói, és általában a közhatalom gyakorlása ne csapjon át visszaélésbe, kizárólagosságba, hogy a többségi akarat érvényre juttatása együtt járjon a kisebbségi érdekek körültekintő, tárgyilagos mérlegelés szerinti méltányos figyelembe vételével, nos: mindezt éppen az alkotmányok megfogalmazása és rendelkezéseinek az alkotmánybíróságok általi betartatása biztosíthatja. Az alkotmánybeli szabályok nem „közhelyek”, így az Alaptörvény sem „közhelygyűjtemény”, hanem

---

²⁷ Korosabb olvasóim nyilván emlékeznek rá, hogy az 1949-1989 közötti választásokat – valódi alternatíva híján – a közbeszéd nem választásnak, hanem „szavazás”-nak nevezte.

²⁸ A kisebbségi érdekek oltalma ráadásul nem is újkeletű elv és követelmény - e problémakör újabb értelmezéséről lásd például: *Alfred Verdross: Die Einheit des rechtlichen Weltbildes auf Grundlage der Völkerrechtsverfassung*. Mohr. Tübingen, 1923.; *Peschka Vilmos: A jogszabályok elmélete*. Akadémiai Kiadó. Budapest. 1979.; *Szmodis Jenő: A jog realitása. Az etruszk vallástól a posztmodern jogelméletekig*. Kairosz Kiadó. Budapest. 2005.

elsősorban *jogi norma*,²⁹ amit elsősorban és mindenekfelett az Országgyűlésnek kell betartania, a magyar Alkotmánybíróságnak pedig – megfelelő hatáskörrel - betartatnia.

VI. Az EU-konformitás kötelezettségének folyamatosága

1. Az alkotmányosság elvéből, és az európai normákból adódó kötelezettségeket pedig nem az Európai Unió Bizottságának, nem Neelie Kroesnek, José Manuel Barrosonak, vagy az Európa Tanács Velencei Bizottságának a „kedvéért” kell betartani. Azért is persze – de nem elsősorban. A probléma ugyanis mára már jelentősen túlnőtt azon, hogy egyik vagy másik – 2010 ősze óta az ország közjogi „átszervezése” során megalkotott – törvény valamely rendelkezése megfelel-e az európai jognak vagy az Európa Tanács dokumentumainak, vagy számtalan más nemzetközi szerződésnek, amelyhez csatlakoztunk aláírásunkkal hitelesítve és kifejezve a betartásukra vonatkozó ígéretünket és elkötelezettségünket. Ezek a szervezetek egyre inkább arra figyelnek, hogy a vizsgálatuk alá vont egyre nagyobb számú törvények a maguk *egészében*, egymásra vonatkoztatva, *egymás kontextusában* hová mutatnak, milyen új közjogi konstellációt vázolnak fel.

Hogy csak az *EU-t* említsem: nyilvánvaló képtelenség (és ezért merül fel a kötelezettségzegés gyanúja, illetve indultak meg emiatt az eljárások), hogy miután a csatlakozási tárgyalások, és az azok magvát képező, jogrendszerünkre vonatkozó „átvilágítás” során bizonyítottuk a taggá válásunkra való „érettségünket”, jogrendszerünknek az európai joggal való összhangját, most, a taggá válás után - a *venire contra factum prorum* ősi tilalmába ütköző módon - visszaforgatjuk az idő kerekét: álságosan, de nagyon átlátszóan, *szuverenitásunkra* hivatkozva úgy teszünk, mintha a korábban feltételül szabott csatlakozási kritériumok *folyamatos fenntartására*, teljesítésére nem is vállaltunk volna kötelezettséget. Ebben áll a kötelezettségzegés – nemcsak az európai jog, hanem egy nemzetközi szerződés: a csatlakozási szerződés megszegése is.

2. Ha tehát a magyar jogrendszer a maga egészében, az azt alkotó *törvények komplex összefüggésrendszerében* a csatlakozáskor euro-konform volt, ma pedig *súlyos gyanú* merül fel arra nézve, hogy nem csupán egyik vagy másik rendelkezése nem konform (mintha ezek egyike-másika kormányzati és a parlamenti többség általi barkácsolgatásával, módosítgatásával – ld. fent IV.2. pont - a problémát ki is pipálhatnánk), hanem a maga *egészében* olyan közjogi struktúrát teremtett, amely az Európa Tanács szerint is komoly aggályokat kelt és vizsgálatot igényel, akkor egyrészt ezt a komplex törvény-összességet a maga egészében kell nekünk is: a *magyar Alaptörvény*, a *magyar alkotmányosság* szempontjából is vizsgálat alá venni. Nem arról van szó, hogy a média-törvény egy-egy rendelkezése hogyan szól, és azt hogyan alkalmazzák: egy aggálytalanul demokratikus törvényeken nyugvó közjogi berendezkedésben a politikai demokrácia és többpártrendszer kategorikus imperatívuszát az sem vonja kétségbe, ha egy rádió nem kap további sugárzási lehetőséget. Más szóval: az aggálytalanul jogállami minőségű törvényszöveg konkrét eseteken keresztüli alkalmazása – a szokásos, elkerülhetetlen hibahatáron belül maradván – garantáltan a banalitás dimenziójában tartja pl. a sugárzási frekvenciák elosztását.

---

²⁹Bár nem kizárólagosan az: vö: *Karácsony András*: A jog mint kulturális jelenség. Jogelméleti Szemle. 2002. 3.; *Visegrády Antal*: Jogi kultúra, jogelmélet, joggyakorlat. Aula Kiadó. Budapest – Pécs. 2003.; *Szmodis Jenő*: Az alkotmány mint kulturális és emberi jelenség. Valóság. 2010. 8. 41-53. Az emberi jelenségről ld. pl. *Pierre Teilhard de Chardin*: Az emberi jelenség. Occidental Press. Washington. 1968. (ford. Rezek Román OSB). *Arisztotelész* az emberi természet kibontakozása optimális társadalmi és intézményi feltételeinek megteremtéséről értekezik a *Nikomakoszi Etika*-ban, és a *Politika* c. művében – ld. *Klassiker des politischen Denkens*. I. kötet. München, 1969. 60-61.

Mondhatnánk, hogy az azért mégiscsak nevetséges, hogy az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztere, vagy az EU biztosai szóvá teszi a *Klubrádió* sugárzási engedély iránti – egyre abszurdabb törvényhozási, bírósági, és médiahatósági fordulatokban „bővelkedő” pályázatának sikertelenségét. Nos: ha csak erről lenne szó, akkor jogos lenne feltenni neki a kérdést: „miért fáj ez annyira, talán tetszik hallgatni a Klubrádiót?”. Ez a konstelláció azonban egyáltalán nem vicces.

3. Az egyes törvények ugyanis 2011. december 31.-re *egységes közjogi rendszerré* álltak össze, amelyek a maguk *összességében* már a magyar Alaptörvény szerinti vizsgálatot is megérdemlik. Ezért álságos arra hivatkozni, hogy *egyik vagy másik* vitatott jogszabályi rendelkezés más országban is, de persze más közjogi környezetben, azaz: más törvényekkel (amelyek azokat a bizonyos, sokat emlegetett fékeket és ellensúlyokat képezik) együtt hatva, és más közjogi hagyományok rendszerében a jogrend része. Már nem a részről, hanem az *egészről* van szó.

Lehetséges, hogy pl. a médiatörvény, a bírák jogállásáról, az Alkotmánybíróság hatásköréről, a büntetőeljárásról szóló törvények rendelkezései önmagukban még akár alkotmányosnak is minősülnének (bár az Alkotmánybíróság számos alkotmányellenességet kimondó, megsemmisítő határozata komoly aggodalmakra ad alapot) – ha az Alkotmánybíróság bárki által indítványozhatóan itt és most (mielőtt a következő választások után már késő lesz) vizsgálhatná azokat. A rendszer egésze – és erre kezdenek gyanakodni uniós partnereink és az Európa Tanács is – *fogaskerékszerűen egymásba illeszkedő hatalmi gépezetet*: azt a bizonyos előre bejelentett, de senki által akkor komolyan nem vett „*kötőcsói kinyilatkoztatással*” közhírré tett „*centrális erőteret*” hozta létre, amelynek nem csak a törvények sorozatával való konstituálása, hanem – a 2/3-os törvények nagy száma miatt – hosszú távra való garantálása sem elégíti ki az általunk korábban elfogadott feltételrendszerüket, azaz *nem feltétlenül minősül jogállaminak és demokratikusnak*. Egyelőre a szövegről volt szó, de a Klubrádió esete mutatja, hogy a működésről is.

VII. A gyakorlat mint az elmélet próbája

1. Mert a működésről, a helyzet *dinamikájáról* is szót kell ejtenünk azt követően, hogy az új közjogi rendszer *statikájára*: a törvények tartalmára, szövegére, az – egyelőre – „holt” betűre vetettünk néhány – távolról sem teljes – pillantást. Mint tudjuk: ne arra figyeljünk, amit a politikus mond, hanem arra, amit csinál.³⁰ Ez az attitűd és etikai mérce ugyan – személyes véleményem szerint azért követésre nem ajánlott módon – a *szavahihetetlenséget*, az adott szóra vonatkozó megelőlegezett bizalmatlanságot helyezi a közélet piedesztáljára, azonban *veszélye ennél sokkal nagyobb*. A puding próbája az, hogy megesszik-e, a jogszabályé pedig az, hogy mi alkalmazásának *eredménye*. Mélységesen cinikusnak és hamisnak érzem ezért azt az álláspontot, amely szerint felesleges a törvény szövegén aggályoskodni, várjuk meg, hogy a gyakorlatban hogyan alkalmazzák.

Nos, tegyük fel, hogy törvénnyel visszaállítják Magyarországon a halálbüntetést: ilyenkor meg kell-e várni azt, hogy hogyan alkalmazzák, már ti. azt, hogy kivégzéskor a halálra ítélt csakugyan meghal-e, és ha nem, akkor büszkén mondhatjuk majd az okvetetlenkedő európaiaknak és persze a magyaroknak is (mert hát azért - minden ellenkező híresztelés ellenére - elsősorban rólunk szól ez a történet), hogy lám: nem olyan vészes ez a halálbüntetés, túl lehet élni...

---

³⁰A mostani miniszterelnök nyilatkozata sajátmagára, beszédének és tetteinek kettősségére vonatkozott a 2006-os választások előtt. Vö: <http://www.parameter.sk/rovat/kulfold/2011/09/06/orban-wikileaks-en-arra-figyeljenek-amit-mondok-hanem-arra-amit-teszek>

2. Van egy rossz hírem: *nem lehet túlélni*. És ne is kísérletezzünk azzal, hogy az aggályos, tendenciózusan megfogalmazott tartalmú törvények alkalmazása majd a jóságos jogalkalmazó hangulatától függően lehet enyhébb, lágyabb is. Nem: a törvény *szövege* a garancia, és pedig az egyetlen garancia. *A jogállam attól jogállam, hogy előre láthatóságot biztosít polgárainak: ezt nevezük jogbiztonságnak*. Azt, hogy a polgár arra jogosult, de arra feltétlenül és arra kötelezhető, arra mindenképpen, de semmi másra, amit a törvény tartalmaz. Ez a sajátosság: az előreláthatóság biztonsága a jog, mint társadalmi intézmény nagy értéke: az az érték, amelyet egyetlen más társadalmi intézmény sem képes nyújtani.

El lehetne tehát merengeni a közjogi intézményrendszerünk szervezetét és működését átíró törvényfolyam egyik-másik törvénye egyik-másik rendelkezésének alkotmányosságán vagy alkotmányellenességén és bizonyára érdemes is – ha lenne valami következménye. De hát mi a következménye annak, ha valakinek győri lakhelyéről Nyíregyházára kell utaznia, mert azt a bíróságot „jelölte ki” számára egy ember: az Országos Bírói Hivatal elnöke és a legfőbb ügyész karkai világot idéző átláthatatlan körülmények között meghozott, érdemben sehol nem vitatható – saját „mérlegelésén” alapuló, adott esetben önkényesen kialakított - döntésével, holott egy másik törvény szerint ügyében a győri bíróság lenne illetékes? Semmi: az egyik törvény felülírja a másikat, az Alkotmánybíróság pedig – jó esetben: ha szerinte is érintett az indítványozó³¹ – az összes bírósági szintet végigjárt ügyben sok év múlva esetleg befogadja alkotmányossági vizsgálatra az alkotmányjogi panaszt – *vagy nem*. Vagyis a kétfedelű ládika másik oldala: a magyar *alkotmányosság* jelentősége az *indítványozási lehetőség* drasztikus átrendezésével drasztikusan *csökkent*. Már ami az egyes törvények egyes rendelkezéseinek az Alaptörvény egyes szabályaiba való ütközését, annak vizsgálati lehetőségét illeti.

3. Ami a törvényfolyam létrehozta új közjogi rendszert, mint egészről illeti, ezzel azért más a helyzet. Az Alkotmány 2.§ (3) bekezdését az *Alaptörvény C) cikk (2) bekezdése* szinte szó szerint átvette: *tiltja a közhatalom kizárólagos birtoklását*. Az ugyancsak átvett, ezt követő emelkedett mondat szerint pedig: „Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni.”³² Igen: az Aranybulla híres *ellenállási záradékáról* van szó: a *ius resistendi*-ről. Szép szavak... - mondhatnánk. Csak hát Magyarország időközben demokratikus jogállammá vált, ahol még egy ilyen fennkölt hangzó deklaráció, mint a közhatalom kizárólagos birtoklásának tilalma és az ellene történő fellépés sem egyszerűen következmények nélküli lózung. *Lex imperfecta* („befejezetlen törvény”) – lenne, ha nem lenne alkotmányellenesség a következménye.³³

Az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdésének, mint *alkotmányjogi normának* azonban van egy *sajátos tartalmi vonása*. Tartalmilag³⁴ az Alkotmánybíróság a 14/2000. (I. 12.) AB határozatában – az indítványozótól eltérően - alkotmányosnak találta a náci és bolsevik jelképek használatának betiltását: az indokolást érdemes idézni: „Az Alkotmány a demokratikus jogállam alkotmánya, ami azt jelenti, hogy az alkotmányozó hatalom védendő alkotmányos értéknek tekinti a demokráciát, a pluralizmust, az emberi méltóságot, s egyben az Alkotmányon kívülre utasít minden olyan tevékenységet, amely... a hatalom kizárólagos birtoklására irányul.” A testület tehát elutasította az indítványt, azaz nem pozitíve fogalmazta meg, hogy miben áll a hatalom kizárólagos birtoklása: ezt az indítvány alapján nem is tehette.

---

³¹ Ügyrend 30. § (2) bekezdés

³² C) cikk (2) bek. „Senkinek a tevékenysége nem irányulhat a hatalom erőszakos megszerzésére vagy gyakorlására, illetve kizárólagos birtoklására. Az ilyen törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni.”

³³ A szankciók nélküli normákról lásd pl. *Szilágyi Péter*: Jogi alaptan. Osiris. Budapest. 2006.; *Peschka Vilmos*: Jogforrás és jogalkotás. Akadémiai Kiadó. 1965. Budapest.

³⁴ Az indítványozói körre alább visszatérek: ld. alább XI. rész – V.I.

Annak pozitív megfogalmazása, hogy *mikor* következik el a közhatalom kizárólagos birtoklása, még várat magára. Az ugyanis aligha elképzelhető, hogy egy országgyűlés törvénybe iktassa: a közhatalom kizárólagos birtokosa ez vagy az a politikai párt, mozgalom, szervezet, személy stb. A C) cikk (2) bekezdésének *normatani tényállása* viszont *alapvetően eltér* a megszokott alkotmányi rendelkezésektől, ezért *az alkotmányellenesség* kérdése is *másként merül fel*. Amíg a többi alkotmányi szabály tényállását egy-egy jogszabályi rendelkezés megvalósíthatja, a közhatalom kizárólagos birtoklását *törvények sorozata képes csak lehetővé tenni* és a jövőre nézve is – a működésben is – garantálni: az alkotmányossági vizsgálat tehát ebben az esetben arra irányulhat, hogy vannak-e olyan törvények: van-e olyan *törvény-sorozat*, amelyek/amely *együttesen, a maguk összefüggésében, egymással együtt hatva* képesek a közhatalom kizárólagos birtoklását lehetővé tenni, megvalósítani, majd ezt tartósítani és garantálni. Egy határ átlépéséről: egy más minőségről van tehát szó, amely határ elvontan persze nem határozható meg.

4. A jogirodalom nemigen szentel figyelmet az Alaptörvény eme – a többitől lényegileg eltérő – sajátosságának. A korábbi *Alkotmány Kommentárja*³⁵ az egyetlen forrás, amely kifejezetten leszögezi, hogy az Alkotmány 2.§ (3) bekezdése – vagyis a mai Alaptörvény C) cikk (2) bekezdése - az *ellenállási jogot* fogalmazza meg: ez tekinthető „a védelmi eszközrendszer zárókövének, minden állampolgár kötelességévé téve a diktatórikus erők elleni fellépést”. A Kommentár kiemeli, hogy ez a szabály nemcsak alkotmányos tilalmat, hanem kötelezettséget is jelent. *Kiss László*³⁶ alkotmánybíró álláspontja szerint önvégrehajtó jellegű szabályról van szó, maga az ellenállási jog pedig *alapjog*.

A Kommentár – 2009-ben! - kiemeli azt is, hogy elméletileg szabad választások keretében is előfordulhat olyan helyzet, amikor kétharmados parlamenti többség elérésével „megnyílik a lehetőség a többi hatalmi ág feletti uralom részleges vagy teljes átvételére, azaz a ... hatalom kizárólagos birtoklására.”³⁷ Bár ilyenkor „csak” a törvényhozó és végrehajtó hatalmat birtokolja a hatalmat megszerző, ám lehetősége megvan a „teljes átalakításra és valamennyi hatalmi ág uralására”.³⁸ Ezért véli úgy a *Kommentár*, hogy „a demokratikus felhatalmazással végrehajtott »hatalomkoncentráció« ... végső soron a plurális demokrácia felszámolásához is elvezethet, különösen a politikai részvételi jogok visszaszorítása, korlátozása esetén”.³⁹

VIII. A hatalom kizárólagos birtoklásának tilalma a monopólium-/gazdasági erőfölény-ellenes szabályok tükrében

1. A fentiekben idézett példák a teljesség igénye nélkül vették számba azokat a komoly gondokat, amelyek abba az irányba mutatnak, hogy a *mindenkori* kormány ebben az új közjogi intézményrendszerben politikai versenytársaira tekintet nélkül képes a közhatalmat többé-kevésbé – inkább többé, mint kevésbé – kizárólagosan birtokolni. A gazdasági verseny jogában ezt a konstellációt a versenytörvények⁴⁰ a *gazdasági erőfölény* fogalmát definiálva így határozzák meg: „gazdasági erőfölényben van az, ...aki...tevékenységét a piac többi résztvevőjétől nagymértékben függetlenül folytathatja anélkül, hogy ...magatartásának

³⁵ Az *Alkotmány Kommentárja*.(szerk. *Jakab András*) I. kötet. Századvég Kiadó, Budapest. 2009. 231.

³⁶ Ld. a IV/2532-6/2012. AB végzéshez fűzött párhuzamos indokolása II. pontját.

³⁷ Az *Alkotmány Kommentárja*.(szerk. *Jakab András*) I. kötet. Századvég Kiadó, Budapest. 2009. 233.

³⁸ I. m. 233.

³⁹ I. m. 234.

⁴⁰ A magyar versenytörvényt ld. 1996. évi LVII. törvény 22. §-a

meghatározásakor érdemben tekintettel kellene lennie versenytársainak...vele kapcsolatos ... magatartására.”.

Nos, a *politikai versengésben pontosan ugyanez a helyzet*. A fentiekben idézett törvények a maguk összességében megítélésem szerint valóban komolyan felidéznek a *közhatalom kizárólagos birtoklásának intézményesített lehetőségét* - nemcsak egy adott parlamenti ciklusban, hanem azon *túl is*. Márpedig a törvény-csomag megteremtette lehetőség önmagában elég, annak tényleges megvalósulása – amint azt fentebb a halálbüntetés példáján bemutattam – már csupán a parlamenti többség által támogatott hatalom birtokosának *jóindulatától* függ. Ha bal lábbal kelt fel: *vae victis!* A megígért jóindulat, tehát az alkalmazás mértékletességére vonatkozó politikai ígéret azonban *aligha tekinthető jogállami garanciának*. Eddig azonban ilyen ígéret nem is hangzott el, csupán arra való utalás, hogy várjuk be a jogalkalmazói gyakorlat kialakulását.

2. Nem véletlen tehát, hogy az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdésének első mondata nem a kizárólagosan birtokolt közhatalom *gyakorlását* tiltja, hanem „mindössze” annak *birtoklását*, azaz már a gyakorlás puszta *lehetőségét is*. Márpedig ez a helyzet véleményem szerint fennáll: a mindenkori kormányzat és országgyűlési többség politikai versenytársaira tekintet nélkül gyakorolhatja a választásokkal ráruházott hatalmat.

És ezen a ponton térek vissza a már korábban érintett kérdésre: miért ne tehetné ezt meg? Nos, a válasz korábban is az volt, hogy megteheti, a kérdés csak az, hogy *hogyan?* Mindenesetre *nem az Alaptörvénybe ütközően*. Az a közjogi intézményrendszer és helyzet, ami ma Magyarországon beállt így hát nem csak az európai jog szempontjából, hanem mindenekelőtt, mindenek felett és első sorban *az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdése, tehát a magyar alkotmányosság szempontjából aggályos.*⁴¹

IX. Az actio popularis maradéka, mint jogállami szalmaszál

1. Az aggályokat azonban egy alkotmányossági vizsgálat: az Alkotmánybíróság eljárása eloszlathatja: az Alaptörvény átmeneti rendelkezéseiről szóló említett törvény⁴², és az új alkotmánybírósági törvény⁴³ lehetővé teszi – igaz, a kivételességet hangsúlyozva – azt, hogy *bárki egyedi bírói ítélet nélkül is* indítványt terjeszthessen az Alkotmánybíróság elé, ha *az Alaptörvényben biztosított joga szenved sérelmet, és jogorvoslati lehetősége nincs*. Az *actio popularis* eme maradéka gyakorlásának egyetlen feltétele az, hogy a sérelem közvetlenül – tehát bírói döntés nélkül – az alaptörvény-ellenes jogszabály alkalmazása, vagy hatályosulása folytán következett be. Nos, a fenti törvény-összesség tekintetében nyugodtan elmondható, hogy azok *minden magyar állampolgárra* nézve – legitim módon elfogadott törvényekként – korra, nemre, fajra és felekezetre való tekintet nélkül hatályosulnak, így az *actio popularis* feltétele fennáll.

Ilyen tartalmú – az Alaptörvény C) cikk (2) bekezdésére hivatkozó - indítványt három magánszemély a *Szabadság és Reform Intézet Alapítvány* képviselőjében 2012. elején be is nyújtott. Az indítványban volt logika – ahelyett, hogy pl. a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvény 111. §-ának alkotmányosságát vitatta volna, az új: 2010. december 31-ével megvalósult közjogi rendszert, és az ennek alapján már meghozott személyi döntések, kinevezések alapjául szolgáló jogszabályok hosszú

⁴¹ A „hatalom ... kizárólagos birtoklása ugyanis *automatikusan alkotmányellenességet* keletkeztet.” – Az *Alkotmány Kommentárja*. (szerk. Jakab András). Századvég Kiadó, Budapest, 2009. 232.

⁴² 22. cikk (1) bekezdés b) pont

⁴³ 2011. évi CLI. törvény 26. § (2) bek.

sorát tartotta olyannak, amely lehetőséget ad a közhatalom kizárólagos birtoklására, vagy pedig már ennek kifejezett gyakorlását mutatja.

2. A magam részéről e tanulmányban – egyébként csak példaszerűen - végiggondolt jogszabályok *együttesét* vélem olyannak, mint amely által konstituált közjogi intézményrendszer *alkalmas* a közhatalomnak a mindenkori – így a jelenlegi – kormány általi kizárólagos birtoklására. Ezeket bár legitim módon: a szükséges többséggel, ugyanakkor sok jogalkotási eljárási „szépséghibával” (a Hárszabály gyakori sérelmével, vagy az egyéni képviselői indítványok kivételes törvényhozási intézményének nyakló nélküli alkalmazásával, vagyis ekként a már bemutatott jogalkotói joggal való visszaélés miatt is alkotmányellenességgel), helyenként az Alkotmánybíróság által megállapított kifejezett – közjogi érvénytelenségen alapuló – alkotmányellenesség miatti megsemmisítéssel kísértén fogadta el az Országgyűlés.⁴⁴ Az Alaptörvényhez való viszonyuk *tartalmi, anyagi alkotmányjogi* oldalról azonban *nem kerülhető meg*, annak ellenére, hogy eljárásjogi legitimitásuk az Alkotmánybíróság előtt ma már nem vitatható.

Példálódzó felsorolásomban a bírák jogállásáról és javadalmazásáról szóló 2011. évi CLXII. törvényről, a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvényről, az országgyűlési képviselők választásáról szóló 2011. évi CCIII. törvényről, a médiaszolgáltatásokról és a tömegkommunikációról szóló 2010. évi CLXXXV. törvényről, a Magyarország gazdasági stabilitásáról szóló 2011. évi CXCV. törvényről, vagy a Magyar Nemzeti Bankról szóló 2011. évi CCVIII. törvényről ejtettem szót – a teljesség igénye nélkül, de számomra úgy tűnik: már ennyi is elég.

3. Gondjaink azonban sokasodnak, ha mindezekhez hozzávesszük azt, hogy az Országgyűlés 2011. december 31-én Magyarország *Alaptörvényének átmeneti rendelkezései* címmel törvényt alkotott, amibe nem átmeneti – azaz: a másnap hatályát veszítő Alkotmány, és a hatályba lépő Alaptörvény alkalmazására való átállás zökkenőmentességét biztosító, a régi és az új szabályok esetleges ellentmondásait feloldó, tisztázatlan helyzeteket megelőző – rendelkezések kerültek, hanem olyanok, amelyek ténylegesen kiegészítették a még hatályba sem lépett Alaptörvényt.

Olyan szabályok tömege került ide, mint az Országos Bírósági Hivatal és a legfőbb ügyész már említett „bíróság-kijelölési” joga (11. cikk), a bíróságokra és a bírákra vonatkozó három, „nyugdíjazásukkal” (helyesen: legutóbb az 1950-es években alkalmazott kényszer-nyugdíjazásukkal) kapcsolatos – a bírák jogállásáról szóló törvénybe való – részletszabály (12-14.cikk), vagy a lakonikus kijelentés: „a hivatalban lévő adatvédelmi biztos megbízatása az Alaptörvény hatályba lépésével megszűnik” – azaz másnap... A – Grosschmid gondolkodásától mindenestre *idegen* - cél minden esetben nyilvánvaló: az Alkotmányba való beemeléssel, vagyis az alkotmányellenesség kizárásával elzárni a későbbi esetleges alkotmánybírósági eljárás előtt az utat.

4. Az *Átmeneti rendelkezésekről* nemhogy vita nem folyt: nemcsak a közvélemény, de még a szakma sem tudta, hogy ilyen alkotmány-kiegészítés egyáltalán készül. Ha továbbá mindezekhez hozzávesszük azt is, hogy az Országgyűlés a *Hárszabályt módosította* úgy, hogy ezen túl a törvények - rendes eljárástól eltérő - „kivételes, sürgős eljárásban” való meghozatalához, azaz 1-2 nap alatt történő „átveréséhez” – eltérően az eddigi szabálytól - már nem szükséges a képviselők háromnegyedének szavazata, hanem mindössze kétharmad is elégséges, akkor ennek „alkotmányossági érdemjegye” aligha „elégséges”: inkább az Országgyűlés kétharmados többségének önmagáról kiállított bizonyítványába foglalt „*elégtelen*” érdemjegy.⁴⁵ Ez a módosítás ugyanis előre vetíti – az 1933. évi német Reichstag

⁴⁴ Pl. 1279/B/2011 AB határozat a lelkiismereti és vallásszabadság jogáról, valamint az egyházak, vallásfelekezetek és vallási közösségek jogállásáról szóló 2011. évi C. törvény formai alkotmányellenesség miatti teljes egészében történt megsemmisítéséről.

⁴⁵ Vö: 98/2011 (XII.31.) OGY határozat 2-3. §

által a Reichstag felgyújtása után elfogadott és a *rendeleti kormányzást* 1945-ig „legitimáló” *Ermächtigungsgesetz*-hez, felhatalmazási törvényhez hasonlóan – annak reális lehetőségét, hogy a kivételes eljárás válik a törvényhozás mennyiségileg túlnyomó eljárási módjává, a rendes pedig kivételes esetté. Ilyenkor beszélünk arról, hogy a mennyiség *új minőséget* jelent – senkinek ne legyen kétsége: *válaszúthoz érkeztünk*. Az alternatíva: polgári demokrácia vagy „Patyomkin”-demokrácia.

X. Derülátóan borúlátó zárszó

1. Nehéz nem szembe nézni a tényekkel: *alapos a gyanú* arra nézve, hogy a kizárólagos közhatalom-birtoklásan alapuló hatalomgyakorlás rendszere *kiépült*. Ezt a köznyelv államcsínynek nevezi. Márpedig sem az egykori Magyar Köztársaságban, sem a mostani Magyarországon nem lehetett/lehet államcsínyt végrehajtani – legalábbis legitim módon igen, de *alkotmányosan nem*. A legitimitást - a törvényhozási úton végrehajtottságot - ugyanis *felülírja* az alkotmányosság. Nem „alkotmányos államcsínyről” van/lehet tehát szó, hanem csakis és kizárólag *alkotmányellenes államcsínyről*.

Az Alkotmánybíróság majd eldönti, ha befogadja az ezzel kapcsolatos indítványokat. A Szabadság és Reform Intézet Alapítvány alkotmányjogi panaszát mindenestre 2012. május 22-én meghozott egyhangú végzésével⁴⁶ – az egyik alkotmánybíró figyelemre méltó (tartalmilag különvéleménynek tekinthető) párhuzamos indokolásával - formai és tartalmi hibákra hivatkozással *visszautasította*. Amint az Alkotmánybíróság közleménye fogalmaz: „Az Alkotmánybíróság a panaszt visszautasította, mert az nem felelt meg az alkotmánybírói törvényben rögzített formai és tartalmi követelményeknek. Az indítvánnyal támadott konkrét rendelkezések tekintetében nem állapítható meg az indítványozó személyes, közvetlen és tényleges érintettsége, ezért a beadvány alkotmányjogi panaszként nem bírálható el. Tartalmát illetően a benyújtott panasz absztrakt utólagos normakontrollra irányuló kérelem, amellyel azonban csak a kormány, az országgyűlési képviselők egynegyede és az alapvető jogok biztosa élhet. A végzés indoklása megjegyzi, hogy amennyiben az indítványozó az általa vitatott rendelkezések vonatkozásában a törvényben meghatározott formai és tartalmi feltételeknek megfelelő beadványt nyújt be, úgy az alapjául szolgálhat az Alkotmánybíróság érdemi eljárásának.”⁴⁷ Hogy ezt követően, és az indoklás tükrében hogyan lesz lehetséges az Alkotmánybíróság „érdemi eljárását” kiváltó beadványt készíteni, ez még a jogelmélet és a joggyakorlat jövőjének *nagy talánya*⁴⁸.

2. A végzés ugyanakkor *nyitva hagyja* az indítvány által feltett *alapkérdést*: alkotmányos-e a jelenlegi magyar közjogi rendszer, vagyis a probléma távolról sem tekinthető lezártnak. Egy esetleges újabb kérelmet befogadó döntés hordereje óriási, hiszen ezzel Magyarország átvinné a kezdeményező szerepet az európai intézményektől a saját dolgaink rendezése tekintetében. Nem kívülről mondanák meg nekünk, hogy mi van összhangban ezzel

⁴⁶ IV/2532-6/2012. AB végzés (2012. május 22.)

⁴⁷ <http://www.mkab.hu/sajto/kozlemenyek/az-alkotmanybirosag-kozlemeny-a-szabadsag-es-reform-intezet-alapitvany-inditvanyaval-kapcsolatban-hozott-vegzeserol>. Dr. Kiss László alkotmánybíró párhuzamos indoklása szerint tartalmi értelmezést kellett volna adni abban a kérdésben, hogy milyen típusú tényleges, közvetlen és személyes érintettség szükséges az alkotmányjogi panasz befogadásához.

⁴⁸ Megjegyzem, hogy a német Szövetségi Alkotmánybíróság az EU alapszerződéseinek a Lisszaboni Szerződéssel való módosításával kapcsolatos eljárását (2009. június 30-i ítélet - 2 BVR 1010/08., BVerfGE 123, 267) alkotmányjogi panaszok alapján folytatta le: nem is volt kétséges, hogy azokat befogadja, vagyis az indítványozókat a Lisszaboni Szerződés a testület szerint közvetlenül érintette. Ld. *Vörös Imre*: Csoportkép Laokoóonnal. A magyar jog és az alkotmánybíráskodás vívódása az európai joggal. MTA TK Jogtudományi Intézet. Budapest, 2012. 34. s köv., különösen 53. 149. jegyzet.

meg azzal az európai jogi szabállyal, hanem *mi magunk*: Alkotmánybíróságunk mondaná meg, hogy mi van összhangban az Alaptörvénnyel. Eljárása pedig már nem egyedi alkotmányossági döntések sorozatát igényelné, mert ez a történet már nem erről szól: nem a sok aggályt keltő törvény egyik vagy másik rendelkezése által a független demokratikus jogállamra rakott bilincsek zárainak egy-egy „kötőtűvel” való „birizgálására” hasonlítana, hanem a C) cikk (2) bekezdésének alkalmazása *egyetlen* „kulcsot” adna valamennyi bilincs zárjának egyidejű felnyitására.

3. Mert ha a baj valós, akkor figyelemmel kell lenni a C) cikk (2) bekezdésének eddig figyelemre sem méltatott, ám alapos *normatani* szövegelemzést igénylő *második mondatára* is. Eszerint: „Az ilyen [mármint a hatalom kizárólagos birtoklására irányuló- V.I.] törekvésekkel szemben törvényes úton mindenki jogosult és köteles fellépni.”. Kulcsfontosságú mondatról van szó, amelynek jelentősége messze túlnyúlik az Alkotmánybíróság eljárásán. A mondat *normatani* szempontból két megállapítást tartalmaz, *két tényállást szabályoz*⁴⁹.

Egyrészt azt a tényállást, amikor valaki „törekszik” a hatalom kizárólagos birtoklására – erre vonatkozik a megszorító feltétel: törekvése ellen *csak törvényes* úton, törvényes eszközöket kimerítve lehet/kell fellépni.

Másrészt viszont ha már nem törekvésről, hanem *befejezett tényről* van szó: a hatalmat már kizárólagosan birtokolják, a „törvényes”-kitétel értelmezhetetlenné válik, mert ennek a feltételnek a megkövetelése *ellehetetlenítené magát a „fellépést”*⁵⁰. Ha a kizárólagos hatalombirtoklást intézményesítő és működését garantáló törvényeket be kellene tartani, akkor nem lehetne ellene fellépni. Éppen ezért *menti fel maga az Alaptörvény* az e törvényeknek való *engedelmesség alól Magyarország polgárait* akkor, amikor a dolgok a pusztán „törekvések” állapotát túlhaladták. Nos, hogy ezzel az alkotmányos lehetőséggel senkinek ne kelljen élnie, erre való az alkotmánybírósági eljárás.

4. De nemcsak ez: az Alkotmánybíróságot az Alaptörvényt megalkotó *Országgyűlés*, és a mindenkori Országgyűlés bízta/bízta meg, ad neki felhatalmazást és határozza meg hatásköreit. A felhatalmazást adó *maga is állást foglalhat* a C) cikk (2) bekezdése szerinti helyzet megítélésének, a közjogi rendszer ennek fényében értelmezendő alkotmányosságának kérdésében – adott esetben egyszerű többséggel is.

Lehetőségeink tehát vannak és van is min gondolkozni, csak egy a fontos: amit *József Attila* még 1936-ban – máig tartó aktualitással - kötött a lelkünkre „*A Dunánál*” című versében:

„... *Én dolgozni akarok. Elegendő harc, hogy a múltat be kell vallani.*

...

*A harcot, amelyet őseink vívtak,
békévé oldja az emlékezés
s rendezni végre közös dolgainkat,
ez a mi munkánk; és nem is kevés.”*

⁴⁹ Nem ismeri fel a differenciálás szükségességét Az *Alkotmány Kommentárja*. I. kötet (szerk. *Jakab András*). Századvég Kiadó, Budapest. 2009. 237.

⁵⁰ „Fellépés alatt” alatt Az *Alkotmány Kommentárja* a kizárólagos hatalombirtoklásra irányuló cselekvések megakadályozását, és a nemkívánatos végeredmény bekövetkeztének megakadályozását érti. *Im.* 236. A *Kommentár* ehhez hozzá teszi, hogy a fellépés folyamatos cselekvést is magában foglalhat, azaz a „törekvés”-t követő állapot – vagyis a törekvés céljának elérése utáni helyzet – elleni fellépést is: *Im.* 236.